

KÉT VERS HÍDJÁ

ÁCS KÁROLY

Kibúvó az önigazolás, hogy épp versfordítást választottam az ötven-
éves Híd jubileumi számába. Irodalmi közhelyként emlegetik, hogy ha a
költő ihlete „kihagy”, kölcsönözni szokott, s mivel mégse lophat, tehát
fordít. Noha szerintem a fordításnak egészen más indítékai is lehetnek,
ezúttal némileg igazat kell adnom a fenti sommás állításnak. Csakugyan,
a kivételes alkalom valahogy megbénította képzeletem (hiába nevezett
ki egyik kritikusom alkalmi költőnek!), vagy a szoros határidő kötött
gúzsba, akárhogy is: nem sikerült olyan új, eredeti írást kicsikarnom
magamból, mellyel méltán tiszteleghetnék a jubiláló folyóirat előtt.
Marad tehát a fordítás. Ám, ha meggondolom, éppen így a jó. Hiszen
ha írói pályám legkezdeté óta valamivel igazán jelen voltam a Hídban,
ha valami maradéktalanul kifejezheti e folyóirathoz fűződő több évti-
zedes kapcsolatam — mondhatni: ragaszkodásom — mértékét és fokát,
akkor elsősorban az ún. műfordítást említhetem. Nem azt a körülményt,
hogy több mint tíz évig szerkesztettem a Hídat, s még legalább annyi
ideig részt vettem szerkesztésében, s nem is költői vállalkozásaim vala-
melyikét, hanem épp a műfordítást. Első írói-fordítói jelentkezésem,
1946 nyara óta több mint 100 költő majd 500 versét tolmácsoltam a
Hídban, legtöbbször antologikus válogatásban. Hogy csak a legteljeseb-
ben bemutatottak közül említsek néhányat: Nazor, Krleža, Ujević, Kaš-
telan, Kocbek, Crnjanski, Davičo, Miodrag Pavlović. A sor élén nem
véletlenül áll Vladimir Nazor, ifjúkorom nagy tanítómestere, akinek
akkoriban (1946—47-ben) megjelent, több vaskos kötetre rúgó gyűjte-
ményes kiadása a jugoszláv líra háború utáni „hét szűk esztendejében”
a téma- és formabőség kifogyhatatlan tárházát, a „tilos” vagy ismeret-
len területek szabad becserkészésének lehetőségét jelentette számomra.
Nem csoda, hogy bőségesen merítettem belőle, sőt, naiv hittel, hozzá-
fogtam összes verseinek lefordításához. Kimeríteni kanállal a tengert!
Sok rossz, ügyetlen verssor őrzi e makacs buzgalom emlékét. S amint
az első épkézsláb Nazor-fordítás kikerült a kezem alól, siettem elküldeni
a Hídnak, erre az alkalomra azon frissiben kitalált névvel jelezve a
fordítót: Ács Károly. A folyóirat 1946. augusztusi számában jelent meg.

Ezt az első nyomtatásban megjelent versfordításomat nyújtom most át újra, összes hibájával, félresiklásával, esetlenségével egyetemben, változtatás nélkül, hisz nem csupán személyes „történetem” darabja, hanem talán egy kicsit kordokumentum is... Mellé illesztem, mint egy négy évtizeden átívelő virtuális híd másik pillérét, egy egészen friss keletű fordításomat: A szántó c. Nazor-vers ikerpárját. A gályarab éneke címűt. A két vers érdekessége, hogy a költő e régi, első világháború előtti korszakából származó költemények után sohasem tért vissza ehhez a refrénnel felelgető drámai-lírai formához, csak a partizánokhoz csatlakozó idős Nazor egyik legszebb verse szólal meg hasonló hangon: a Majka pravoslavna (Dudás Kálmán fordításában: Pravoszláv anyácska). E többszörös egymásra rímelés szimbolikus értelmét nem szükséges itt részletesen kifejtenem, talán elég annyi, hogy a fordító sokszor úgy érzi: egy-egy különleges léthelyzet különleges hangsúlyt adhat a másoktól kölcsönzött szónak is.

A SZÁNTÓ

VLADIMIR NAZOR

Sebünk, sebünk, de mélyen vagy! Mezőnk, mezőnk, de kemény vagy!

Elhagyatva, legázolva, megcsepülve, kirabolva.
Szabadítsd ki a mélységet, tépd a kórót, törd a rögöt,
Ekém, hej, vasekém!

„Szánts csak, szánts csak, szünet nélkül! Lihegő testünkön szántasz.
Rögök alatt a csontjaink, rögökben a vérünk kőröz.
Izzadással van itatva, könnyekkel van harmatozva
Földünk, a fekete.”

Barázdába süllyed lábam! Mi sistereg talpam alatt?
Ereimben erő erjed; és űz, és visz, egyre, egyre.
Tovább! Tovább! Vetünk magot, újat, szentet, életadót,
Ekém, hej, vasekém!

„Áss ki minket! Túrj belénk már! Pusztá, ó, és fagyva fekszik,
De alatta tejfolyó foly és tüzes sárkányfi szundít.
Ösök ősi palotáit őrzi és méz-odvak ízét
Földünk, a fekete.”

Sikolt az ék, a rúd úszik. Mély daloknak hangja zümmög.
 Forró melleken taposok. Idegeim duzzadoznak . . .
 Remeg a föld, pattan a sír. Új nap üdvözöl bennünket,
 Ekém, hej, vaském!

A GÁLYARAB ÉNEKE

VLADIMIR NAZOR

Amióta láncra vertek, gályapadhoz bilincseltek,
 Szülőhazám már nem láttam, azóta vagyok anyátlan.
 Régi házam, megvagy-e még? Édesanyám, siratsz-e még?
 Tenger végtelenje!

Amióta eltemettek, korhadt koporsóba tettek,
 Fenyőfát egyet se láttam, napot az égen nem láttam.
 Sudár fenyőm, kiszáradtál? Fényes napom, megvakultál?
 Tenger végtelenje!

Lábamat bilincsbe törték, bízó lelkem elgyötörték.
 Sanyarú sors a rabélet! . . . Ti sirályok, ti fehérek,
 Szálljatok el messze délnek, jó anyámat köszöntsétek!
 Tenger végtelenje!

Egy kis földet ha hoznátok! S bazsalikomot, egy szálat!
 Bús evezőm kirügyezze, árva lelkem megbékélné.
 Nyugodtabban hallgathatnám, mit sutogsz a gályabordán,
 Tenger végtelenje!

Vigasztaló dalt dúdolgatsz: „Elsüllyesztem rossz hajódat;
 És leviszlek, le, a mélybe, hűvösségbe, békességbe;
 Mint gyermeket babusgatlak, elringatlak, elaltatlak:
 Csicsíj, fiam, tente!” —